

Kirkuk University Journal: Humanity Studies

مَجَلَّةُ جَامِعَةِ كَرْكُوكَ لِلدِّرَاسَاتِ الْإِنْسَانِيَّةِ

<https://kujhs.uokirkuk.edu.iq>

DOI: 10.32894/1992-1179.2025.161904.1247

Date of research received 06/22/2025, Revise date 11/02/2025 and accepted date 12/15/2025

TEACHERS' VIEWS ON TURKISH EDUCATION IN IRAQ (THE CASE OF KIRKUK)

Najat Ayoob Shukur SHUKUR

Abstrac:

The history of language teaching is an example of an enigma, When a person wants to learn a language, should know all the rules and details about the target language. This is especially important in terms of grammar. In this context, knowing the level of individuals who want to learn Turkish is very important and essential in terms of education. The determination of the level of the people helps the individual in learning the language in language education-teaching and ensures that the problems are resolved quickly. The Ottoman Empire, which ruled the Middle East from the 15th century to the 20th century, is very important in terms of education history. While children who are between the language of the society and the mother tongue have different abilities, they cannot reach the desired level of thinking in primary school age; however, the mother tongue level of these children is higher at the age of starting primary education. This study includes the Iraq region, which includes a part of the Middle East lands. It covers the opinions of bilingual Turkish teachers living in Iraq about the students and is obliged to take into account the difficulties that students generally encounter while learning Turkish. This study was prepared in the villages around Kirkuk and the region that includes Kirkuk city center. In addition, the study is limited to opinions about students and those who teach Turkish lessons in Şümül schools in Kirkuk. The universe of the research consists of Kirkuk city center and schools around Kirkuk. In the determination of the participants, no criteria were determined in terms of any variable data such as gender, age, place of birth, and the teachers were included in the research process in the sample. Within the scope of the research, teachers were asked to answer the questionnaire developed about the students. The first part consists of information such as gender, age, diploma level, university and language of the teachers, and in the second part, the opinions of the Turkish language teachers about the students were asked. The

answers given to the questionnaire were examined and descriptive analysis methods (percentage, frequency) were used in the analysis of the data obtained within the scope of the research. A package program (SPSS 21.0 program), which is frequently used in social sciences, was used for statistical analysis.

Keywords: Turkish Education, Bilingualism, Kirkuk, Turkish Curriculum, Turkish course teachers.

آراء المعلمين حول تعليم اللغة التركية في العراق

(نموذج كركوك)

م.م نجاة ايوب شكر*

الملخص

يُعدّ تعليم اللغات مسألة غامضة عبر التاريخ. فعندما يرغب الفرد في تعلم لغة ما، ينبغي عليه أن يُلمّ بجميع القواعد والتفاصيل المتعلقة بهذه اللغة، لا سيّما من الناحية النحوية، إذ أن ذلك يُعدّ من الأمور بالغة الأهمية. وفي هذا السياق، فإن معرفة المستوى اللغوي للأفراد الذين يرغبون في تعلم اللغة التركية يُعدّ أمراً بالغ الأهمية وضرورياً من الناحية التعليمية. إن تحديد مستوى المتعلم يساعد بشكل كبير في عملية تعليمه اللغة، ويسهم في حل المشكلات التي قد يواجهها بسرعة وفعالية.

يُعتبر الحكم العثماني، الذي امتد من القرن الخامس عشر حتى القرن العشرين على أراضي الشرق الأوسط، ذا أهمية كبيرة في تاريخ التعليم. فالأطفال الذين تختلف لغتهم المجتمعية عن لغتهم الأم يمتلكون قدرات ومهارات مختلفة، إلا أنهم قد لا يتمكنون من الوصول إلى المستوى المطلوب من التفكير في سنّ المرحلة الابتدائية. ومع ذلك، فإن مستوى اللغة الأم لدى هؤلاء الأطفال يكون في الغالب أعلى عند بلوغهم سنّ الدخول إلى التعليم الابتدائي.

تتناول هذه الدراسة منطقة العراق التي تشكّل جزءاً من أراضي الشرق الأوسط، وتركز على آراء معلمي اللغة التركية من مزدوجي اللغة المقيمين في العراق حول طلابهم. وتسلّط الدراسة الضوء على التحديات والصعوبات التي يواجهها الطلاب خلال عملية تعلم اللغة التركية.

وقد أُجريت الدراسة في المناطق المحيطة بمدينة كركوك، بما في ذلك القرى والمركز الحضري للمدينة. كما تقتصر الدراسة على آراء معلمي اللغة التركية العاملين في بعض المدارس الواقعة في كركوك. وتشكل مدارس مدينة كركوك والمناطق المحيطة بها مجتمع الدراسة.

*مدرس مساعد جامعة كركوك / كلية التربية للعلوم الانسانية / قسم اللغة التركية najatayoob@uokirkuk.edu.iq

ولم تُحدّد أي معايير متعلقة بمتغيرات مثل الجنس أو العمر أو مكان الولادة عند اختيار المشاركين في الدراسة، بل تمّ اختيار المعلمين فقط كمجتمع عينة للدراسة. وضمن نطاق البحث، طُلب من المعلمين الإجابة على استبيان أُعدّ مسبقاً حول الطلاب.

تتضمن القسم الأول من الاستبيان معلومات ديموغرافية مثل الجنس والعمر والمستوى الأكاديمي والجامعة المتخرج منها ومستوى إتقان اللغة. أما القسم الثاني، فركّز على آراء المعلمين بشأن طلابهم.

وقد تمّ تحليل الإجابات التي وردت في الاستبيان باستخدام أساليب التحليل الوصفي (مثل النسب المئوية والتكرار). كما استخدم برنامج SPSS 21.0 ، وهو برنامج شائع في مجال العلوم الاجتماعية، لإجراء التحليلات الإحصائية اللازمة.

الكلمات المفتاحية: تعليم اللغة التركية، الثنائية اللغة، كركوك، برنامج اللغة التركية.

Irak'ta Türkçe Eğitimi İle İlgili Öğretmen Görüşleri

(Kerkük Örneği)

Necat Eyüp Şükür

Öz:

Dil öğretiminin tarihi bir muammadan ibarettir. Bir kişi dil öğrenmek istediğinde, hedef dil ile ilgili bütün kural ve detayları bilmelidir. Özellikle dil bilgisi açısından bu oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Türkçe öğrenmek isteyen bireylerin hangi seviyede olduklarını bilmek, eğitim açısından oldukça önemli ve elzemdir. Kişilerin seviyesinin tespiti, dil eğitimi ve öğretiminde bireyin dili öğrenmesine yardımcı olur ve yaşadığı sorunların hızlıca çözülmesine katkı sağlar. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Ortadoğu topraklarında hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu, eğitim tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Toplum dili ile ana dili farklı olan çocuklar, çeşitli yeteneklere sahip olsalar da ilköğretim çağına istenilen düşünme düzeyine ulaşamayabilirler. Ancak bu durumdaki çocukların ana dili seviyesi, ilköğretime başlama çağına daha yüksek olabilir. Bu çalışma, Ortadoğu topraklarının bir kısmını kapsayan Irak bölgesini içermektedir. Irak'ta yaşayan iki dilli Türkçe dersi öğretmenlerinin, öğrenciler hakkında görüşlerini kapsamaktadır. Öğrencilerin Türkçe öğrenirken genellikle karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları sıkıntılar bu çalışmada ele alınmaktadır.

Araştırma, Kerkük etrafında bulunan köyler ile Kerkük kent merkezini içine alan bölgede gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışma, Kerkük'teki bazı okullarda Türkçe dersi öğretmenliği yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır. Araştırmanın evrenini, Kerkük kent merkezi ve çevresindeki okullar oluşturmaktadır.

Katılımcıların belirlenmesinde cinsiyet, yaş, doğum yeri gibi herhangi bir değişken açısından bir ölçüt belirlenmemiş, örnekleme yalnızca öğretmenler dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerden, öğrenciler hakkında geliştirilen ankete cevap vermeleri istenmiştir. Anketin ilk bölümü, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, diploma seviyesi, mezun olduğu üniversite ve dil bilgileri gibi demografik bilgileri içermektedir. İkinci bölümde ise öğretmenlerden, öğrenciler hakkındaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir.

Ankete verilen cevaplar incelenmiş, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemlerinden (yüzde, frekans) yararlanılmıştır. İstatistiksel

analizlerin yapılmasında ise sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir paket program olan SPSS 21.0 kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkçe Eğitimi, İki Dillilik, Kerkük, Türkçe Programı, Türkçe ders öğretmenleri.

Giriş:

Irak Türklerin (Türkmenlerin) Tarihi 54. Hicri senesine dayanmaktadır. Emevi kumandanı Übeydullah Bin Ziyad 2 bin Türk Askerini Basraya fethetmek için okçu sınıfında ordusuna almıştır. Basranın fethinden sonra Türkler Basra'ya yerleşerek halk ile evlenip çoğalmış ve ileriki yıllarda Bağdat'a ticari amaçlarla göç etmişlerdir. 8. yüzyılda Abbasi devletinin hilafeti ele geçmesi ile Irak'ta Oğuz boyundan Türkler orduya katılmaya başlamıştır. Türklerin yardımı ile çok sayıda bölge Abbasi hilafetine tabi olmuştur. Geçen süreç içerisinde Türkler 1055 yılında Selçuklu sultanı Turgul beyin Bağdat'ı fethederek Selçuklu sınırlarına katması ile Irak bölgesine yerleşimleri hız kazanmıştır. Selçuklu dönemini ile birlikte Irak Türklerine Türkmen ismi verilmeye başlanmıştır. Selçuklu devletinin yıkılmasından sonra Irak'ta çok sayıda Türk beylikleri kurulmuştur. Bunlardan, 1233- 1144 yılları arasında Zeyneldin Gökçek beyliği Erbil'de, Atabegler beyliği Musulda, Kıpçak Oğuzları Kerkük'te hüküm sürmüştür. Erbil 1190-1233 yılları arasında Müzafferedin Gökböri hâkimiyeti altında altın çağını yaşamıştır. Türkmen beylikleri bölgede 1514 yılına kadar iktidar sahibi olmuştur. Osmanlı sultanı Yavuz Sultan Selim'in 1514 yılındaki Tebriz seferinde (1515 yılında) Osmanlı devleti topraklarına katılmıştır. 19 yıl geçtikten sonra Osmanlı Sultanı Kanuni Sultan Süleyman Bağdat'a seferini düzenleyerek 1534 yılında Bağdat'ı Osmanlı topraklarına katmış, Safevi hükmüne Irak'ta son vermiştir (Necefi, Z. 1925: 128).

Türklerin (Türkmenlerin) Irak'a girişleri, birbirini tamamlayan çeşitli dönemlerde gerçekleşmiştir. Türkmenlerin, Emeviler ve Abbasilerin hükmünün sürdüğü sırada orduda önemli görevler almıştır. Özellikle Abbasi döneminde Türkmenler, önemli makam ve mevkilere gelerek iktidarı ellerinde tutmuştur (Ertuğrul, Ümit. 2006: 20). Türk göçleri hakkında araştırma yapan tarihçiler

farklı görüşler olmasına rağmen, Irak’a Türk akınlarını birbirini tamamlıyarak geldikleri görülmektedir.

Irak Türkleri *“Irak Türkmén toplumu, gelenek ve görenekleriyle, örf ve adetleriyle, sosyo-kültürel unsurlarıyla Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Irak Türkménleri, diğer Türk topluluklarıyla hemen hemen aynı kültürel değerlere sahiptirler “* (Haydar Azaat. M, 2025 : 434, 435).

Yöntem

Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleşen bu araştırma, ülke ve uygulama okullarının belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu bağlamda, okul seçiminde araştırmacı tarafından iki dilli Türk öğrencilerin bulunduğu şümül okullar seçilmesi temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmanın Irak’ta yapılmasının nedeni, yurt dışında yaşayan iki dilli Türk soylu öğrencilerin ana dillerini öğrenmeleriyle ilgili Irak’ta daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması ve ana dili Türkçenin öğretimi ile ilgili sorun yaşanmasıdır. Irak; Türk nüfusunun yoğun olduğu Ortadoğu ülkelerinden biridir. Bu amaçla, araştırmanın Irak’ta yoğunlukla Türkçe dersinin yapıldığı şümül okullarda yapılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın Irak’ın Kerkük kent merkezinde ve etraf köylerde yer alan okullarda gerçekleştirilmesi uygun bulunmuş. Ayrıca, araştırmanın planlanması aşamasında sözü edilen Türkçe ders öğretmenleri araştırmaya gönüllü olarak katılmak istediğini belirtmiştir. Araştırma, ölçütlerini karşılayan bu okullarda şümül Türkçe öğretmenliği yapan tüm öğretmenlerle yapılmıştır. Araştırmanın birden çok farklı okullarda olmasının sebebi farklı kaynaklardan verimli farklı verilerin toplanabileceği düşünülmüştür.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin kişisel bilgileri belirlemeye yönelik

soruların yanı sıra Türkçe öğrenmede karşılaşılan sorunlar eksiklikler anketteki açık uçlu soruları anlaşılır olma ve kapsamı açısından incelenmiştir. Anketler aracılığıyla veriler Kırklartepe erkek lisesi, Celal Rıza kız lisesi, Doğu kız ortaokulu, Tisin şehitleri erkek ortaokulu, Parlak erkek ortaokulu, Manolya kız lisesi, Yayçılı erkek ilkoklu, İmam El-askeri erkek ilkokulu, Safva kız lisesi, Müslüm İbnül- Akil lisesi, İbnül esir ortaokulu, El- Müçtebe erkek ortaokulu, Türkalan erkek lisesi, Taze lisesi, Altunköprü lisesi, Uzungöl lisesi, Yayçı lisesi, gözlü baba lisesi, Doğu kız orta okulu ve yahyava ilkokulu olmak üzere şümül okullarda Türkçe ders hocalarından 01 Aralık 2021 ve 01 Ocak 2022 yılı tarihleri arasında araştırmacının google forms yardımı ile toplamış olup. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda araştırma verilerinin çözümlenmesi yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada anket teknikleri kullanılmış. Görüşler Türkçe ders öğretmenlerinden anket yardım ile toplanmıştır. Görüşme verileri ise çalışma grubunda yer alan öğretmenlerde google forms yardımı ile toplanmış araştırmacı tarafından incelenip açıklanması yapıp tasnif, edilip yazım şeklini gelmiştir.

Evren Örneklem

Bu çalışmanın Irak'ta olması, Türkçe eğitiminde olan eksiklikleri gözler önüne çıkarmaktadır. Bu çalışmanın evreni Irak Kerkük şehir merkezi ve Kerkük etrafında bulunan okullarda Türkçe dersi yapan öğretmenleri kapsamaktadır. Evren şümül okuldaki öğrencileri kapsamamaktadır çünkü öğrenciler Türkçe dersini zorunlu ders olarak görmemektedir.

Örneklem grupmuz, Irak'ta Kerkük kent merkezi ve Kerkük etrafında bulunan şümül okullarda Türkçe ders öğretmenliği yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu bölge Türk soylu toplumunun çok yoğun olarak ikamet ettiği bölgelerden biridir. Araştırmaya toplamda 20 öğretmen katılmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde çalışma kapsamında toplanan verilerin istatistiksel analizi, sonuçları ve açıklamalarından oluşmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Irak'ta yaşayan iki dilli Türk soylu öğrencilerin ana dili Türkçeyi öğrenme durumlarını ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin öğrenciler hakkında görüşlerini kapsamaktadır. Bu temel amaca dayalı olarak araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşılıyor
2. Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?
3. Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu?
4. Öğrenci okurken zorlanıyor mu?
5. Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi?
6. Türkçe ders materyelleri yeterli mi?
7. Şümül okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu?

Türkmenlerin Kim Olduğu İle İlgili Yazarları Açıklamaları

Kaşgalı Mahmut zamanından itibaren Türkmen deyiimi Türk kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bilindiği gibi Kaşgarlı, el-Biruni ve diğer eski yazarlar, uygarlıkta ileri giden yerleşik Oguzlar Karluklar ve tarımla uğraşan Halıcılara Türkmen adını vermiştir (Togan, Z. 1946: 18).

İbni Said'in ifadesine göre Türkmenler Selçuklu döneminde Rum ülkesi fetheden Türklerin neslinden olan kalabalık bir topluluktur. Onlar sahilde oturan Karaitlere baskın yaparak, çocuklarını alıp Müslümanlara satmaya

alışagelmışlerdir. Ülkeye gelen Türkmen kilimleri de onların sanatlarından olan ürünlerdir (Takvim el-Büldan, 1840).

El-Birüni'ye göre Dokuz Oğuz boylarına komşu olan Oğuz ülkesini, Türkmenlerin yurdu olarak adlandırmıştır. Bu arada Arap tarihçilerin X. Yüzyılda Cur ımağının havzasında egemen olan Türk prenslerinin biri olan Türkmen adıyla zikir edilmiştir.

Mervezi; bir kısmının kırsal alanda, diğer kısmının şehirlerde yaşadığını söylediği Oğuzların konar-göçer olanlarının Maveräünnehir ve Harizm bölgelerine yakın yerlerde bulundukların ilave etmiştir. Daha sonra Müslüman olan Oğuzlara Türkmen denilmiştir. Bunlar İslam dinini benisemeyen soydaşları ile mücadeleye girişerek, Karadeniz kıyılarına yakın bulunan Peçeneklerin yurdununa göç etmişlerdir. Böylece islam ülkelerine yayılan Türkmenler birçok devlet kurmuşlardır (Turan, O. 1965: 18).

İslam Ansikolopedisi'ne göre Türkmenler, Orta Asya'da oturan Türk kavmidir. Mogol döneminin sonrasına kadar putprestliğı ve Şamanlığı devam ettirmişlerdir. Türkmenler, İslam dini ile karşı karşıya gelince bu dinin kendi toplum hayatlarını bağliyan gelenek ve görenekler gibi sosyal şartlara da uygun düştüğünü anlamışlar ve Müslümanlığı kabul etmişlerdir (el-Şinavi, İ. A. ve arkadaşları. 1992: 212-220).

Kimlik ve Dil İlişkisi

Ana dil nesilden nesile aktırılan doğal bir verimdir, kültürle yuğrulur medeniyetlerle aktarılır, çağlara iz bırakır ve gelişir. Kendine özgü kural ve selendirme e şekli bulunmaktadır. Doğan Aksan ana dilini ve önemini; “Ana dili (Muttersprache) anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Ana dili bir toplumun geçmişten geleceğe bütün değerlerini içinde barındırır. Ana dili bir nevi o milletin kimliğidir. Millet

olma bilinci ancak ana dilinin en iyi şekilde muhafazasıyla gerçekleşebilir. Biz, dünyayı ana dilimizin penceresinden görür, ana dilimizin kavramlarıyla evreni biçimlendiririz.” şeklinde tanımlamaktadır (Aksan, D. 2007: 33). Aksan’ın da belirttiği gibi milleti millet yapan, millet yaptıktan sonra millet olarak kalmalarını sağlayan, kültürü ve değerleri gelecek kuşaklara aktaran ana dilidir. Irak’taki Türk kimliğinin varlığı ve devamı Irak’ta yaşayan Türkler’de Türkçe’nin varlığı ile mümkündür (BEKAR, B. 2016: 99).

Kimlik ve ana dili arasındaki bu ilişki Irak’ta kalıcı olan ve kendilerini Irak Türkler olarak adlandıran Türklerin kimliklerini koruyabilmelerinde en önemli unsurlardan birinin Türkçe olduğunu göstermektedir. Günümüzde Türkçe derslerinin geç vakitlerde işlenmesi, öğretmen istihdamının yapılmaması, derslerin seçmeli olması ve dersten alınan notun karneye etkisinin olmaması, derse katılımın ve devamın düzenli olmaması, sınıflarda derslerin en son işlenmesi, hedef kitleye uygun ders materyallerinin olmaması gibi durumlar (Şen, Ü. 2015: 336), yurt dışında ana dili öğretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ve buna benzer hususlar Irak’ta gelecek kuşaklarda Türkçenin ve bağlantılı olarak da Türk kimliğinin varlığını tehlikeye sokmuştur.

Osmanlı imparatorluğunun dağılmasından bugün Irak toprakları yüzyıla aşkın bir süredir mevcudiyetini korumakta. Geçen yıllar içerisinde Türkçe dilini dilsel tehdit olarak karşılayan hükümetler gelip geçti fakat Türkçe dilini Irak Türklerinden (Türkmen)’lerden sildirmeye güçleri yetmedi. Irak’taki Türkçe eğitimi ile ilgili kısıtlı sayıda araştırma yapılmıştır. Bu kısıtlı sayıdaki çalışmalar gerekli merciler ulaştırılmıştır. Fakat ne yazıkki Türkiye onları değerlendirecek kadrolar bulunmamaktadır. Dolayısıyla kararla yükümlü makamlar ve merciler içerisinde bu alanlarda çok iyi yetişmiş insanların olması gerekmektedir.

Irak'ta Türkçe Eğitiminin Tarihi Geçmişi

Türkçe eğitimin tarihi Irak'ta çok eski dönemlere dayanmaktadır. Türkçenin bölgeye kök salması Osmanlı imparatorluğu döneminde olmuştur. Osmanlıların devamı şeklinde 1931 yılına kadar (Kerkük, Erbil, Kifri) devam etmiştir. 1931 yılında Irak Devleti, Türkmenlerin eğitim haklarını ellerinden almış ve Türkçe eğitim veren öğretmenleri sürgün etmiştir. 1931'den 1970 yılına kadar Irak Türkleri, eğitimlerini Arapça yapmak zorunda kalmışlardır. 1970'te Irak hükümeti bir yasayla Türkmenlerin kültürel haklarını elde etme hareketi çerçevesinde Türkmenlere ana dilleriyle eğitim yapma haklarını geri vermiştir. Bu tarihte Kerkük ve Tuzhurmatu bölgelerinde 200 kadar Türkçe eğitim yapan okul açılmıştır. Yalnız bu okullarda eğitim eski harflerle yapılmış, yeni harflerle eğitim verilmesine kesinlikle izin verilmemiştir. Bunda Irak hükümetinin dışa karşı iyi görünmek istemesi etkili olmuştur. Fakat aynı hükümet tarafından bir buçuk sene sonra Türkmen okulları yine kapatılmıştır(Anwar, İ. 2012).

1990 yılına geldiğimizde birinci körfez savaşı patlak vermiş Irak'ta kargaşa yaşanmış. 1991 yılına geldiğimizde savaş sona vermiş, Kuzey Irak'ın Dohuk, Erbil, Süleymaniye ve Kifri şehirleri "güvenli bölge" olarak birleşmiş milletler tarafından ilan edilmiştir. 1993 yılında Irak Türklerinin kuzay Irak bölgesi içersinde 8 adet okul bulunmaktaydı. bunlardan Karakoğlan, Doğuş, Türkmeneli ve Kerkük ilk öğretim okulu olarak ve Oğuz Han, imadedin Zengi, garbiye ve Atabeyler lisesi açılmıştır. Okullar bölgede bulunan halk tarafında büyük ilgi ve sevinçi ile karşılanmıştır. Türkçe öğretmenleri bu okullarda gönüllü olarak Türkçe eğitimini yeni Latin harflerle yapmaya başlamıştır. 2003 yılına geldiğimizde Türkçe eğitim yapan okulların sayısı 13 adet olarak kuzey Irak bölgesinde eğitime devam etmekteydi. Saddam rejimi alanında klan bölgede eğitim Arapça olarak yapılıyor Türkmen şivesi resmi daire ve okullarda konuşulması yasak olmaktadır. 2003 ABD'nin Irak işgali sonrası Türkmeneli

bölgesinde Türkçe Latin harflerle eğitim başlamıştır. 2008 yılında Irak'ın genelinde 425 Türkçe eğitim yapan okul bulunmaktaydı. Bunların sadece 76 tanesi tam Türkçe eğitim yapmaktadır. Bu okullardan 63 tanesi Kerkük, 11 tanesi Erbil ve 2 tanesi de Kifri'de bulunmaktadır. Türkmenlerin yaşadığı diğer bölgelerde ise tam anlamıyla Türkçe eğitim yapan okul bulunmamaktadır.

2008 yılı itibarıyla Türkçe eğitim yapan okullarımızın illere göre dağılımı ise Tablo 1 göre şöyledir:

	Anaokul	İlkokul	Ortaokul	Ortaokul ve Lise	Lise	Meslek Lisesi	Öğretmen Enstitüsü	Toplam
Kerkük	14	91	46	32	9	4	3	199
Selahattin	2	35		1				38
Musul	1	33	4	3	4			45
Telafer	2	89	8	14	6			119
Diyala	1	6						7
Erbil	2	9	2		2			15
Bağdat	1							1
Kifri	1	1	1		1			
Toplam	24	264	61	50	22	4	3	428

Tablo 1. Yerleşim birimlerine göre Türkçe eğitim veren okul sayıları (DUMAN, B. 2011: 17).

Irak'ta Türkçe Eğitiminde Kullanılan Eğitim Modelleri

- Esas okul modeli: Bu okullarda eğitim tamamen Türkçe olup gerekli öğretmen ve okul binası devlet tarafından sağlanmaktadır.
- Şümül okul modeli: Bu okullarda derslerin tamamı Arapça olup. Sadece Türkçe dilbilgisi dersi Türkiye Türkçesiyle okutulmaktadır.

Irak'ta Eski Alfabeden Yeni Latin Harflere Geçişin Sebepleri

- Ana dilimiz olan Türkiye Türkçesini, Türkmen halkına kuralları bir biçimde öğretmek ve benimsetmek.
- Eski harflerle Türkçeyi öğretmek yeni nesile oldukça zordur. Çünkü Türkçede bulunan 8 tane sesli harflerin karşılığı Arapçada sadece 3 tanedir. Bu üç harf gerisinde, Arapçada başka sesli harf

bulunmamaktadır. Ayrıca Arapçada iki-üç şekilde bulunan bazı sessizler (خ, ح, هـ, ز, ظ, س, ص, ث, ك, ق) Türkçe de bir harfle (k, s, h) eş anlama gelip karşılanmaktadır.

2019 Yılı İtibarı İle Kerkük'te Şümül Okul Sayısı

Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre 2021 yılına Kerkük'te sadece iki dilli Türkçe dersi yapan okulların sayısı Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2 Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü Şümül Okul Sayısı Dağılımı

Yıl	Ortaoku	Lise	Meslek lisesi
2019	32	39	4
2020	35	43	4
2021	35	43	4
2022	٣٥	٤٣	٤
2023	٣٥	٤٣	٥
2024	٣٥	٤٣	٥

2019 yılında 32 ortaokul, 39 lise ve 4 meslek lisesi; 2020 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lisesi; ve 2021 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lisesi; 2022 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 4 meslek lisesi; 2023 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 5 meslek lisesi; 2024 yılında 35 ortaokul, 43 lise ve 5 meslek lisesi; şümül okulları olarak Türkçe dersi eğitim öğretimine devam etmiştir. Tablo 2 Kerkük'te Şümül Okul Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümül Okullarda Atanmış Türkçe Dersi Öğretmen Sayısı

Türkmence Eğitim Müdürlüğü Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlıdır. Şümül okullarında Türkçe ders öğretmenleri Kerkük Türkmen Eğitim Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir. Yıllara göre Kerkük merkez ve

köylerinde bulunan şümül okullarda Türkçe dersi öğretmen sayıları Tablo 3’de gösterilmiştir. Tabloya baktığımız da 2020 yılı ve öncesinde Türkçe ders atamalarının yapılmadığı dikkat çekmektedir.

Tablo 3 Yıllara Göre Türkçe Dersi Öğretmen Sayı Dağılımı.

Yıl	Öğretmen Sayı
2019	61
2020	61
2021	93
2022	93
2023	93
2024	103

Şümül okullarında, Türkçe dersi öğretmen sayısı 2019 yılında 61, 2020 yılında 61, 2021 yılında artış ile 93’e yükselerek, 2022 yılında 93, 2023 yılında 93, 2024 yılında 93 olarak sabit kalmıştır.

Tablo 3 Şümül Okullarda Atanmış Türkçe Dersi Öğretmen Sayısı (Tezeli, S. Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümül Okullarda Gönüllü Türkçe Dersi Öğretmenlerinin Sayısı

Gönüllü Türkçe dersi öğretmenleri devletten hiç maddi bir karşılık almadan öğretmenlik yapmaktadır. Gönüllü olmalarının sebebi ise ileride kadro tahsis edileceği zaman önceliklik etcrih edilme olasılığıdır.

Tablo 4 Kerkük Şümül Okullarında Türkçe Derslerine Katılan Gönüllü Öğretmenlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Gönüllü Öğretmen Sayısı
2019	35
2020	35
2021	34

2022	٣٤
2023	٣٤
2024	٣٤

Şümul okullarda gönüllü Türkçe ders öğretmenlerinin sayıları, 2019 yılında 35 öğretmen, 2020 yılında 35 ve 2021 yılında ise azalarak 34 düşmüş, 2022’de 34 öğretmen 2023’ 34 öğretmen 2024’te 34 öğretmen olarak gerçekleşmiştir Tablo 4 Şümul Okullarda Gönüllü Türkçe Dersi Öğretmenlerinin Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı

Ortaokul ve lise şümul okullarda her yıl öğrenci sayısı değişmektedir. Kerkük Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Türkçe dersi öğrencilerinin sayıları Tablo 5’te yıllara göre belirtilmektedir.

Tablo 5 Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Dağılımı

Yıl	Öğrenci Sayısı
2019	33.160
2020	31.371
2021	28.982
2022	٢٨,٤٧٩
2023	٢٨,٩٨٣
2024	٢٨,٢٣١

Tablo 5 Şümul Okullarda Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı (Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024).

Irak'ta Türkçe Eğitimi İle İlgili Türkiye'de Yapılmış Çalışmalar

Tezler

1. Dmeral, İbrahim (2014). *Tarihsel Süreç İçerisinde Irak'ta Türkçe Eğitimi Ve Öğretimi (1918-2014)*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
2. Omar, Mnolya (2016). *Öğretmen Ve Öğrenci Gözü İle Soydaş İki Dillilere Türkçe Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme (Arapça Ve Türkçe Bilen Kerkük Türkmenleri Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
3. Yağmuroğlu, Önder (2022) *Irakta Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
4. SHUKUR, Najat Ayoob Shukur(2022) *Irak'ta İki Dilli Türk Soyluların Türkçe Öğrenimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Bildiri

Nisan (2017). *Türkmen Öğrencilerin Sorunları Ve Çözüm Yolları Çalıştayı*, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Öğretmen Anketi Demografik Bilgiler

Araştırmada yer alan öğretmenlerin tamamı Kerkük'te şümül okullarda Türkçe dersi öğretmenliği yapmakta. Ayrıca katılımcıların hiç birisi Türkiye'de lisans eğitim-öğretimi almayan kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların doğum yeri, cinsiyet, yaş, tahsil ettikleri diploma, mezun oldukları bölüm ve üniversite gibi demografik verileri Tablo 6, 7 ve 8'de gösterilmektedir.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Yaş Dağılımı.

Tablo 6 Yaş Dağılımına Göre Türkçe Ders Öğretmenlerin Dağılımı

Yaş	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	Topla	%f
													m	
Erkek	1	1	2	3	1	1	2	1		1	2		15	%75
Kız			1		1	1		1				1	5	%25
Toplm	1	1	3	3	2	2	2	2		1	2	1	20	%100

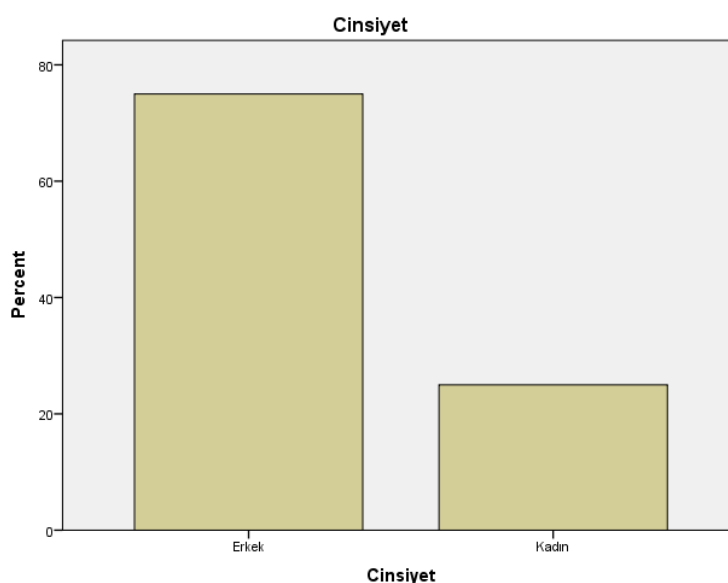
Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı.

Çalışma grubun oluşturan öğretmenlin cinsiyet dağılımı

Tablo 7 Cinsiyet Açısından Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımı

Cinsiyet	Kişi sayısı	%f
Kız	5 kişi	%25
Erkek	15 kişi	%75
Toplam	20 kişi	%100

Şekil 1 cinsiyet açısından öğretmen dağılımı

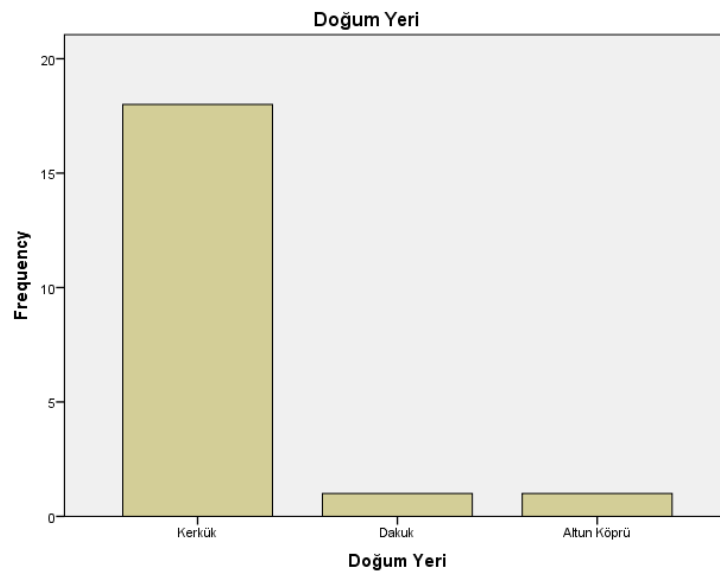
Cinsiyet açısından katılımcı Türkçe ders öğretmenlerinin %25'i 5 kişi kız, %75'i 15 kişi erkek toplam da 20 kişi.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Doğum Yeri Dağılımı.

Arştırmaya katılan öğretmenlerin doğum yeri tasnifi.

Tablo 8 Doğum Yeri Açısından Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımı

Doğum yeri	Öğretmen sayısı	% <i>f</i>
Kerkük	5 kişi	% 25
Erkek	13 kişi	% 65
Dakuk (Tavuk)		
Kız		
Erkek	1 kişi	% 5
Altun Köprü		
Kız		
Erkek	1 kişi	% 5
Toplam	20 kişi	%100

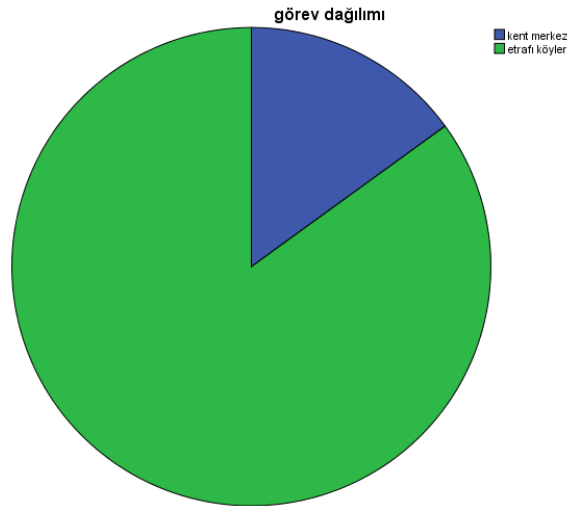
Şekil 2. doğum yeri açısından öğretmen dağılımı

Doğum yeri analizi açısından baktığımızda katılımcı öğretmenleri %90'nı 18 kişi Kerkük kent merkezi doğumlu, %5'i 1 kişi Kerkük'e bağlı Dakuk (Tavuk) ilçesi doğumlu, %5'i 1 kişi Kerkük'e bağlı Altun Köprü nahyesi doğumlu olmaktadır.

Görev Dağılımı Açısından Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Görev Yapıkları Bölge

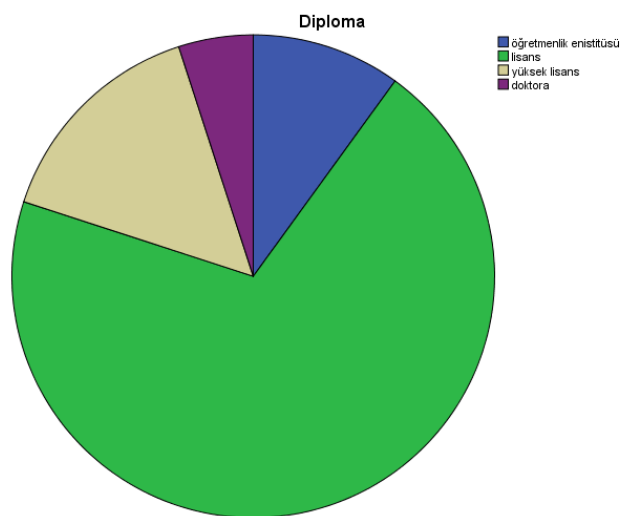
Şekil 3'de belirtildiği gibi öğretmenler kent merkezi ve kente bağlı köyler olmak üzere iki ana bölgede dağılım göstermektedirler.

Şekil 3 katılımcı öğretmenlerin bölge dağılımı

Araştırma grubuna oluşturan öğretmenlerin %15'i 3 kişi Kerkük kent merkezinde, %85'i 17 kişi ise Kerkük etrfinda bulunan Leylan nahyesi, Dakuk (Tavuk) ilçesi, Bılava köyü, Altun Köprü nahyesi, Yayçı köyü, Kümbetler köyü ve Tazehurmatu köyün de öğretmenlik görevini icra etmektedir.

Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Diploma Dağılımı

Şekil 4'te de belirtildiği gibi araştırmacı grubunu oluşturan öğretmenlerin % 5'ı bir kişi Doktora, %15'ı 3 kişi Yüksek Lisans, % 70'ı 14 kişi lisans ve %10'u 2 kişi öğretmenlik enstitüsü Türkçe bölümü diplomalıdır.

Tablo 9 Katılımcı Öğretmenlerin Diploma Seviye Dağılımı

Diploma Seviyesi	Cinsiyet	Öğretmen Sayısı	% f
Öğretmenlik Enstitüsü Türkçe Bölümü	Kız		
	Erkek	2	% 10
Lisans	Kız	4	% 20
	Erkek	10	% 50
Yüksek Lisans	Kız		
	Erkek	3	% 15
Doktora	Kız	1	% 5
	Erkek		
Toplam		20 kişi	% 100

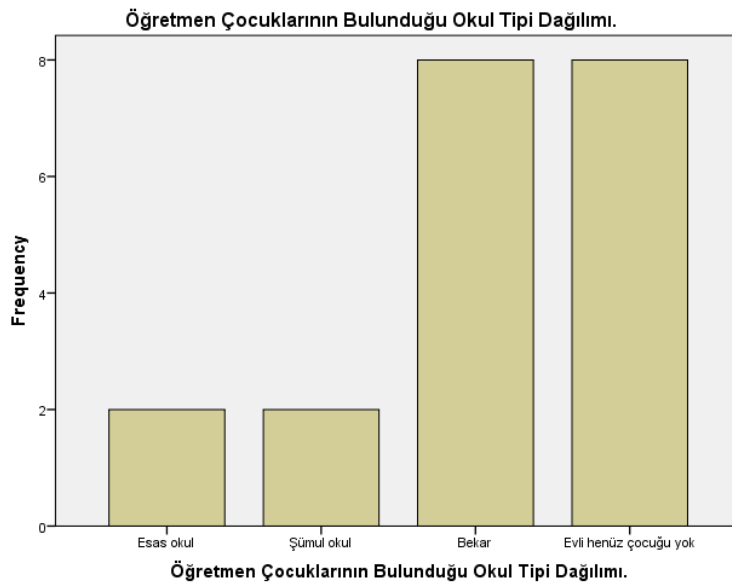
Araştırma Grubunu Oluşturan Öğretmen Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmen ve hocaların sosya açıdan durumları ve çocuklarının bulunduğu okul tipi açısından araştırmacı tarafından elde edilen bilgiler tablo 10’da belirli şekilde tasnif edilmiştir.

Tablo 10 Öğretmenlerin Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı.

Öğretmen sayısı	Medeni hali	Şümül okul	Esas okul	% f
8 kişi	Bekar			% 40
8 kişi	Evli henüz çocuğu yok			% 40
2 kişi		2		% 10
2 kişi			2	% 10
Toplam				% 100

Şekil 5 Öğretmenlerin Çocuklarının Bulunduğu Okul Tipi Dağılımı.

Toblo 10’da belirtildiği gibi araştırmacı grubunu oluşturan öğretmenlerin % 40’ı 8 kişi Bekar, % 40’ı 8 kiş Evli henüz çocuğu yok, % 10’u 2 kişinin

çocuğu Şümül okulda eğitim almakta ve % 10'u 2 kişinin çocuğu Esas okulda eğitim almakta.

Şümül Okullarda Türkçe Ders Öğretmenlerinin Öğrenciler İle Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere, öğrenciler Türkçe öğrenmeler ile ilgili farklı sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri yanıtlar Çizelgelerde sıralanıp gösterilmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilerinize Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz, öğretmenlerin öğrenciler ile görüşleri.

Öğrencilerinize Türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz	kişi	f
Bazı sesli harflerin okumasını nasıl ayırt edebileceklerini soruyorlar.	1	5
Türkçe'de çok zayıflar, konuşma, yazma ve okumada çok zorlanıyorlar.	1	5
Sorun yok.	1	5
Fakült'de Türkçe bölümü var mı ?	1	5
Farklı sorular.	1	5
Harfleri kelimeleri doğru teleffuz etmiyorlar Arapça okullarda eğitim aldıkları için.	1	5
İmlâ sorunları ile karşılaşıyoruz.	1	5
Okuma ve yazma sorunu.	1	5
Türkmence ile Türkçe'yi karşılaştırma sorunları oluyor.	1	5
Öğrencilerin farklı dillerden oldukları için sorun yaratıyor dersi öğrenmekte.	1	5
İmlâ kılavuzu ve noktalama işaretleri gibi sorunlarla karşılaşıyoruz	1	5
Bazı öğrenciler okuma yazmayı bilmediği için sıkıntı oluyor.	1	5

Okulda bazı Arap ve Kürt öğrenciler oluyor. Onları öğretmek için fazla zaman gerekiyor. Şümul okullarda “Türkçe” esas ders sayılmadığı için öğrenciler çok fazla dersle ilgilenmiyorlar.	1	5
Telaffuz sorunu ve lehçe farklılıkları		
Karışık sorular soruyorlar konuyla ilgili	1	5
Arapça ve Kürtçeden bazı öğrencilerin telaffuz sorunları var.	1	5
Şümlü okullarında sorunlar çok oluyor çünkü öğrenciler sadece Türkmen değil diğer iki toplulukta öğrenci bulunmakta.	1	5
Başka dilden olan öğrencilerin dersi iyice algılamadıkları.	1	5
Harf telaffuzu.	1	5

Çizelge 1’de görüldüğü gibi öğrencilerinize türkçe öğretirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz srusuna öğretmenlerimizin cevapları şu şekilde olmuştur 1’i bazı sesli harflerin okumasını nasıl ayırt edebileceklerini soruyorlar, 1’i sorun yok, 1’i türkçede çok zayıflar, konuşma, yazma ve okumada çok zorlanıyorlar, 1’i fakült’de türkçe bölümü var mı, 1’i farklı sorular, 1’i harfleri kelimeleri doğru teleffuz etmiyorlar arapça okullarda eğitim aldıkları için, 1’i imlâ sorunları ile karşılaşıyoruz, 1’i okuma ve yazma sorunu, 1’i türkmençe ile türkçeyi karşılaştırma sorunları oluyor, 1’i öğrencilerin farklı dillerden oldukları için sorun yaratıyor dersi öğrenmekte, 1’i imla kılavuzu ve noktalama işaretleri gibi karşılıyoruz, 1’i bazı öğrenciler okuma yazmayı bilmediği için sıkıntı oluyor, 1’i okulda bazı arap veya kürt öğrenciler oluyor. onları öğretmek için fazla zaman gerekiyor, şümul okullarda “Türkçe” esas ders sayılmadığı için öğrenciler çok fazla dersle ilgilenmiyorlar, 1’i telaffuz sorunu ve lehçe farklılıkları, 1’i karışık sorular konuyla ilgili, 1’i arapça ve kürtçeden bazı öğrencilerin telaffuz sorunları var, 1’i şümlü okullarında sorunlar çok olur çünkü öğrenciler sadece türkmen değil diğer iki milletlerdende olduğu için, 1’i

başka dilden olan öğrencilerin dersi iyice algılamadıkları ve l'ı harf telaffuzu cavabını yazarak cevap vermiştir.

Çizelge 2. Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?, öğretmenlerin öğrenciler ile görüşleri.

Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu?	kişi	f
Bazen	1	5
Hayır	4	20
Bazıları	1	5
Evet	3	15
Hayır telaffuzları yeterli değil	1	5
Fena değil	1	5
Hepsi değil	1	5
İyi	1	5
Bazıları doğru telaffuz ediyor bazıları zorluk çekiyor	1	5
Bazıları güzelce teleffuz ediyor bazıları ise telffuz edemiyor	1	5
Orta seviyede	1	5
Zamanla telaffuz etmeyi öğreniyorlar	1	5
Çok doğru değil	1	5
Çok iyi değil	1	5
Öğrenciye göre değişiyor bazıları evet bazıları değil	1	5

Çizelge 2'de Öğrenciler konuştuğu zaman harfleri doğru teleffuz ediyor mu? Sorusuna öğretmenlerin cevapları şu şekilde olmuştur l'ı bazen, 4'ü hayır, 1'ı bazıları, 3'ü evet, 1'ı Hayır telaffuzları yeterli değil, 1'ı fena değil, 1'ı hepsini değil, 1'ı iyi, 1'ı Bazılar doğru telaffuz ediyor bazıları zorluk çekiyor, 1'ı Bazıları güzelce teleffuz ediyor basılar ise telffuz edemiyor, 1'ı Orta seviyede, 1'ı Zamanla telaffuz etmeyi öğreniyorlar, 1'ı Çok doğru değil, 1'ı

Çok iyi değil ve 1'ı de Öğrenciye göre değişiyor bazıları evet bazıları değil şeklinde cevap vermiştir.

Çizelge 3. de Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu? Sorusuna katılımcı öğretmenlerin cevapları.

Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu?	kişi	f
Bazen	3	15
Bazı benzer harflerde karıştırılıyor	1	5
Bazı harfleri sadece	1	5
Bazıları	1	5
Evet	7	35
Evet sadece sesli harflerde	1	5
Evet Arapça ve Kürtçe konuştukları için karıştırıyorlar	1	5
Evet bazen karıştırıyorlar	1	5
Yok	1	5
Evet bazen karıştırıyorlar	1	5
İleri derece karıştırıyorlar	1	5
İngilizce sesleri ile karıştırıyorlar	1	5

Çizelge 3 de Öğrenci yazarken harfleri karıştırıyor mu? Sorusuna katılımcı öğretmenlerin cevap dağılımı 3'ü bazen, 1'ı Bazı benzer harflerde karıştırılıyor, 1'ı Bazı harfleri sadece, 1'ı bazıları, 7'si evet, 1'ı Evet sadece sesli harflerde, 1'ı Evet Arapça ve Kürtçe konuştukları için karıştırıyorlar, 1'ı Evet bazen karıştırıyorlar, 1'ı yok, 1'ı Evet bazen karıştırıyorlar, 1'ı İleri derece karıştırıyorlar ve 1'de İngilizce sesleri ile karıştırıyorlar cevabın vermiştir.

Çizelge 4.de Öğrenci okurken zorlanıyor mu sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin cevabı.

Öğrenci okurken zorlanıyor mu?	Kişi	F
Bazen	2	10
Bazı öğrenciler zorlanıyor	1	5
Bazen zorlanıyor	1	5
Bazıları	1	5
Biraz zorlanıyor	1	5
Evet	6	30
Evet çok	1	5
Evet zorlanıyor	1	5
Fena değil	1	5
Türkmen olan öğrenciler iyi Arap ve Kürt olanlar zorlanıyor	1	5
Yok	1	5
Yok o kadar değil	1	5
Zorlanıyor okurken bazı öğrenciler	1	5
Öğrenciye göre değişiyor	1	5

Çizelge 4'te katılımcı grubunu plüşturan öğretmenler Öğrenci okurken zorlanıyor mu sorusuna şu şekilde cevap vermiştir 2'sı bazen, 1'i bazı öğrenciler zorlanıyor, 1'i bazen zorlanıyor, 1'i bazıları, 1'i biraz evet, 6'sı evet, 1'i evet çok, 1'i evet zorlanıyor, 1'i fena değil, 1'i Türkmen olan öğrenciler iyi Arap ve Kürt olanlar zorlanıyor, 1'i yok, 1'i yok o kadar değil, 1'i zorlanıyor okurken bazı öğrenciler ve son olarak 1'i öğrenciye göre değişiyor cevabını yazarak ankete katılmıştır.

Çizelge 5. Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi? sorusuna araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin cevap dağılımı.

Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi?	kişi	F
Evet	6	30
Evet yeterli	1	5
Hayır	7	35
Hiç değil	1	5
Hayır, yeterli değil	1	5
Yeterli	1	5
Yeterli değil	2	10
Yok yeterli değil ama bizim sistem öyle devam etmiş	1	5

Çizelge 5'te Türkçe dersine ayrılan vakit yeterli mi sorusuna ilişkin öğretmenlerin verdiği cevaptan 6'sı evet, 1'i evet yeterli, 7'si hayır, 1'i hiç değil, 1'i hayır yeterli değil, 1'i yeterli, 2'si yeterli değil ve 1'i de Yok yeterli değil ama bizim sistem öyle devam etmiş cevabını kullanış bulunmaktadır.

Çizelge 6. Türkçe ders materyelleri yeterli mi sorusuna ilişkin öğretmenlerin cevabı.

Türkçe ders materyelleri yeterli mi?	kişi	F
Birinci sınıf için kitabta konu yeterli değil diğer sınıflar için yeterli	1	5
Evet	6	30
Fena değil	1	5
Hayır	6	30
Hayır, şümül okullarda kitap eksikliği bile var	1	5
Hiç yok	2	10
Kesinlikle yeterli değil	1	5
Orta	1	5

Şümül okullar için yeterli bence	1	5
----------------------------------	---	---

Çizelge 6'da Türkçe ders mataryelleri yeterli mi sorusuna ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin cevabının 1'ı Birinci sınıf için kitabta konu yeterli değil diğer sınıflar için yeterli, 6'sı evet, 1'ı fena değil, 6'sı hayır, 1'ı Hayır, şümül okullarda kitap eksikliği bile var, 2'si hiç yok, 1'ı kesinlikle yeterli değil, 1'ı orta ve 1'ı Şümül okullar için yeterli bence cevabın kullanmıştır.

Çizelge 7. Şümül okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu sorusuna ilişkin Türkçe ders öğretmenlerinin cevabı.

Şümül okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu?	kişi	F
Bence hiç ilerleme yok	1	5
Evet	10	50
Evet çok iyi	1	5
Hayır	2	10
Hayır, çünkü öğrenciler çok öğrenmek istiyor	1	5
Her sene dahada ilerliyor	1	5
Son zamanlarda gördüğüm kadarıyla evet	1	5
Tabiki ilerlemeye gidiyor	1	5
Çok az	1	5
Öğretmene bağlı bir sorun, benim okulumda evet ilerliyor	1	5

Çizelge 7'de Şümül okullarda Türkçe dersi ilerleme kaydediliyor mu? Sorusuna ilişkin öğretmenlerin cevabından 1'i Bence hiç ilerleme yok 10'u evet, 1'ı evet çok iyi, 2'si hayır, 1'ı Hayır, çünkü öğrenciler çok öğrenmek istiyor, 1'i Her sene dahada ilerliyor, 1'i Son zamanlarda gördüğüm kadarıyla evet, 1'i Tabiki ilerlemeye gidiyor, 1'i çok az ve 1'i Öğretmene bağlı bir sorun, benim okulumda evet ilerliyor cavabını vermiştir.

Sonuç ve Tartışma

SONUÇ

Yapılan araştırma sonucuda Irak'ta Türkçe ders öğretmenlerinin Türkçe dersi ile ilgili görüşleri aşağıda sıralıyacığımız durumda olduğunu belirtmiştir.

- Öğrenciler Türkçe'yi öğrenirken harfleri karıştırdıkları.
- Türkçe'de çok zayıf olduklar.
- Yazarken, okurken ve konuşurken zorluk çektikleri.
- Arapça eğitim aldıkları için Türkçe dersine pek ilgili olmadıkları.
- Türkmen şivesi ile Türkiye Türkçesini karıştırdıkları.
- Noktalam işaretlerinde oldukça bilgisiz oldukları.
- Türkçe harfleri telaffuzu ederken ingilizce harflerle karıştırıp harfleri ingilizce seslendirdikleri tespit edilmiştir.

Tartışma

Irak'ta Türkçe eğitimi ne ve nasıl olması için ilk olarak çok düzenli, disiplinli ve devamlılık üzerine çizilmiş yol haritası stratejisi olması gereklidir. Türkçe eğitimi idari açıdan oldukça zayıf, düzenlendirmesi için temel projelerin yapılması zorunludur. Buna ek olarak farklı ve özellikle eğitim ihtisasında oldukça yetenkli çalışanlarla yuvarlak masa etrafında toplanması Türkmeneli'de başta eğitim olmak üzere palanların yapılması ve çizilen yol haritası içersinde ilerlenmesi, öğretmenler daha verimli olması için kısa süreli kursların yapılması oldukça gereklidir. Yapılan kursların Türkiye üniversitelerinde seçilmiş akademisyenler tarafından olması oldukça önem taşımaktadır. Kaliteli bir öğretmenin yetişmesi, kaliteli bir eğitimden elde edilir. Müfredat açısından Türkçe eğitiminde oldukça eksiklikler bulunmaktadır. İster dil bilgisi, edebiyat ve ya okuma kitabı ve tarih açısından olsun. Türkmeneli'nin merkezi kentlerinde kütüphane olması oldukça önemlidir ve ihtiyac

duyulmaktadır. Bunların yanı sıra Türkmen okullarından mezun olan başarılı öğrencilerden her yıl yurt dışı Türkler ve akraba toplulukları yardı ile Türkiye köklü üviversitelere yerleştirilmesini sağlamak oldukça önemli ve eğitim açısından oldukça yaralı olucaktır. Irak'ta Türk kimliğinin, kültürünün yaşatılması için Türkçe eğitimi oldukça önemli ve şarttır Türkçe eğitim sayesinde yeni nesillerde milliyetçi ve Türkçü ruh uyanıcak unutulmayacaktır. İyi bir gelecek iyi bir eğitimden geçmektedir, Irak'ta Türkçe eğitimne destek verilip sahiplendirilmesi ve ilerlemesi mühim ve elzemdir.

KAYNAKÇA

Tezeli, Sevsen, 15, Mayıs, (2024), Kerkük Milli Eğitim Genel Müdürlüğü sekreteri. Kerkük.

Aksan, Doğan, (2007), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. S. 44.

BEKAR, Beytullah, (2016) *Almanya’da Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretimiyle Ve Türklerin Türkçe Kullanımlarıyla İlgili Kaynakça Denemesi*: Zfwt: Yayınları. S. 30.

Caferoğlu, Ahmet, (1964), *Türkmenler*, Türk Kültür Dergisi, s. 20-24.

Dmirel, İbrahim, (2014), *Tarihsel Süreç İçerisinde Irak’ta Türkçe Eğitimi Ve Öğretimi* (1918-2014), Ankara: Gazi Üniversitesi.

Duman, Bilgay, (2011), *Irak’ta Türkmen varlığı*, Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Ertuğrul, Ahmet (2006). İstanbul: Yayınevi.

Şinavi, İ. A. ve arkadaşları (1985). *İslam Tarihi*. Kahire: el-Mektebetü’l-Mısriyye, Cilt 5, s. 212.

Kaşgarlı Mahmud (1939). *Dîvânü Lugâti’t-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Necefi, Zahiye, (1925), *Turkmanul Irak*, Tarihahum, Manatikahum Vel Takafatahum, Lübnan: s. 12.

Öztuna, Yılmaz (1964). *Türkiye Tarihi*. İstanbul: Ezgi Kitabevi.

Şen, Ülker, (2015), *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi ve Materyal Tasarımı* (Belçika Örneği), Ankara: Edge Akademi.

İsmail bin Ali (1840). *Takvîm el-Büldân*. Kahire: el-Matbaatü'l-Kübra el-Emîriyye, s. 379.

Togan, Zeki Velidi (1946). *Umumi Türk Tarihine Giriş*. İstanbul: Akgün matbaası, s.18.

Turan, Osman (1965). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. İstanbul: Nakışlar Yayınevi, s. 7.

Ertuğrul, Ümit (2006) *Irak Türkleri ve Türkiye*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, s.20.

Ebû'l-Fidâ (İsmâ'il b. Ali), (1840) *Takvîmü'l-Büldân* (çev. ve yay. Joseph-Toussaint Reinaud & W. Mac Guckin de Slane), Paris.

ضياء انور. ابراهيم, (٢٠٢٥) على ضوء وثائق الأرشيف التربية والتعليم اللغة التركية في

العراق. مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية المجلد (٢٠) العدد الاول - الجزء الثاني - ب - ٢٠٢٥: جامعة كركوك.

حيدر عزت. مرتضى, (٢٠٢٥) دراسة الحكايات الشعبية في قرية قره ناز التركمانية. مجلة

جامعة كركوك للدراسات الإنسانية المجلد (٢٠) العدد الاول - الجزء الثاني - ب - ٢٠٢٥: جامعة كركوك.